

Pohyby významu a struktury rodiny jako sociální instituce - sociologický pohled

Petr Fučík

Ústav populačních studií

Fakulta sociálních studií

Masarykova univerzita, Brno

MUNI
FSS

RODINA V POHYBU

6. ročník konference o rodinné politice

ČÍM JE PRO SOCIOLOGII RODINA?

-NĚKOLIK PŘÍKLADŮ PRO PŘIPOMENUTÍ

RODINA JAKO MÍSTO SOCIÁLNÍ REPRODUKCE

RODINA JAKO SOCIÁLNÍ INSTITUCE

RODINA JAKO OPORA KAPITALISMU A MODERNITY

RODINA JAKO LABORATOŘ LÁSKY A SEXUALITY

RODINA JAKO MÍSTO SOCIÁLNÍ REPRODUKCE

Zaměření na principy, kterými rodina pomáhá udržovat sociální řád:

- Struktury významů a hodnot (tedy co je co)

Příklad: vztah k penězům – jak rozumíme penězům (pevná látka - ukrajujeme, tekutina – regulujeme přítok a odtok)

- Struktury rolí, institucí (tedy jak se co dělá)

Příklad: zaměstnanec / řemeslník / majitel firmy, maminka / tatínek, rozchod, věno

- Struktury pozic, kapitálů (tedy kdo je kdo)

Příklad: školky, školy, základní umělecké školy... (habitus)

... PROTO JE DŮLEŽITÉ PTÁT SE JAK PROMĚNY V RODINĚ OVLIVNÍ JEJÍ REPRODUKČNÍ FUNKCE

ODDDÍL I. CO SE DĚJE

NARŮSTAJÍCÍ ROZMANITOST STRUKTURY DOMÁCNOSTÍ

PŘÍMÉ PŘÍČINY:

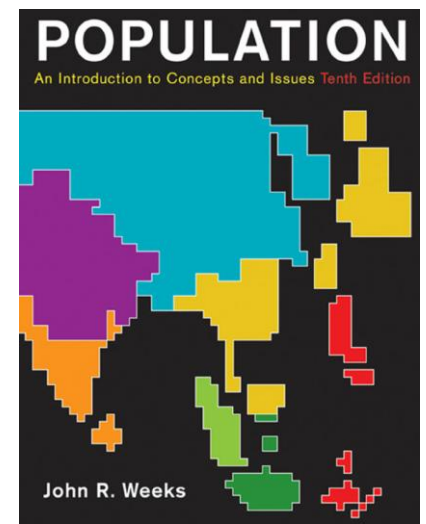
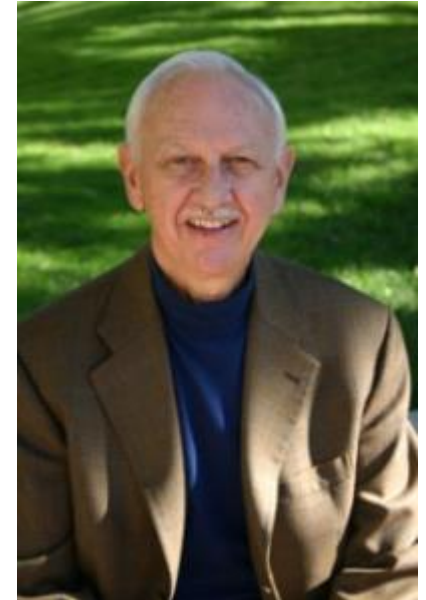
- ODKLÁDÁNÍ SŇATKŮ
- NÁRŮST POČTU KOHABITACÍ
- MIMOMANŽELSKÁ PLODNOST
- NESTABILITA PARTNERSTVÍ

KONTEXTUÁLNÍ FAKTORY:

- KLESAJÍCÍ PLODNOST
- KLESAJÍCÍ ÚMRTNOST
- URBANIZACE
- ZMĚNY VĚKOVÉ STRUKTURY POPULACE

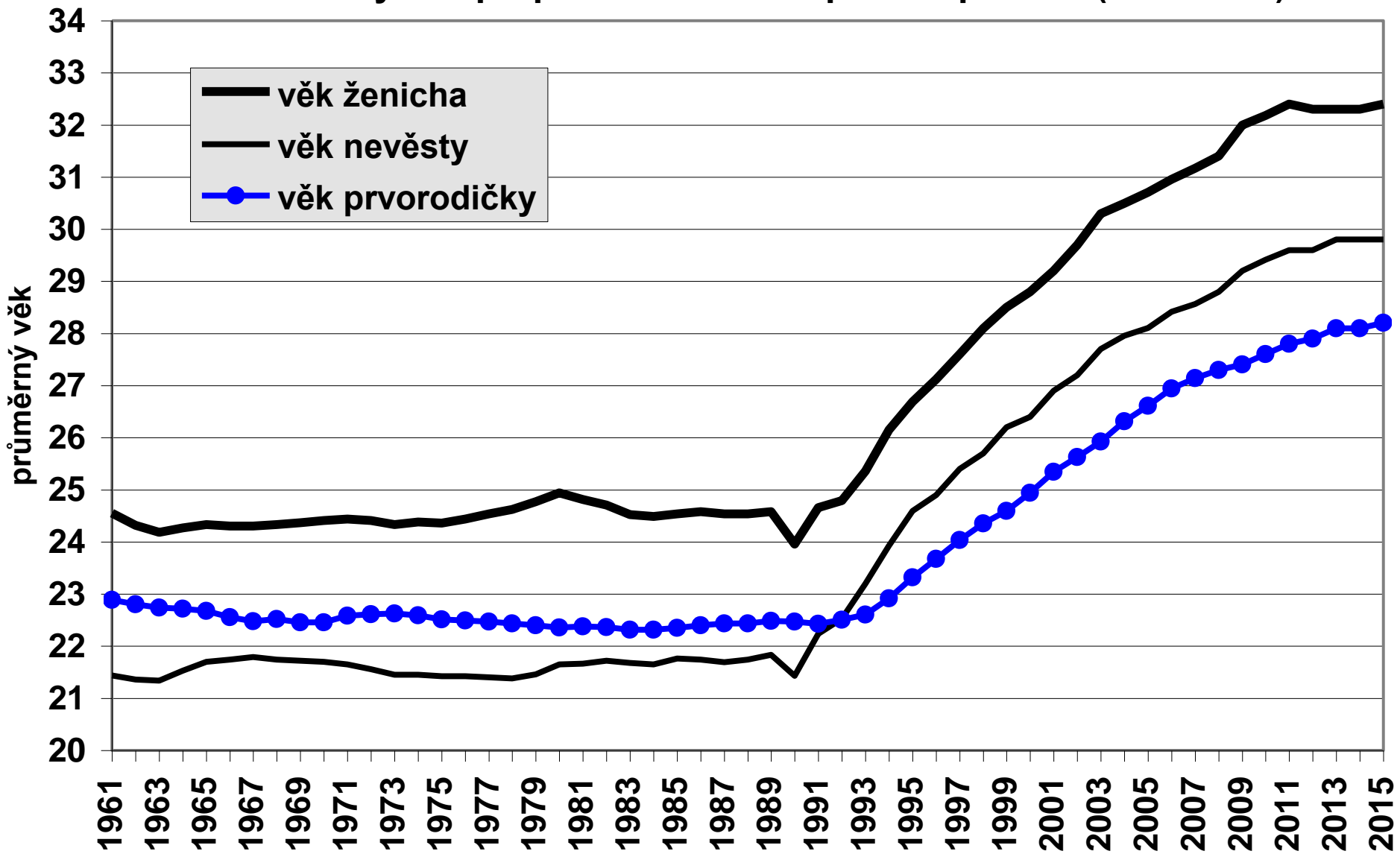
ŽIVOTNÍ ŠANCE ŽEN:

- VZDĚLÁNÍ
- PARTICIPACE NA TRHU PRÁCE, POVOLÁNÍ A PŘÍJEM

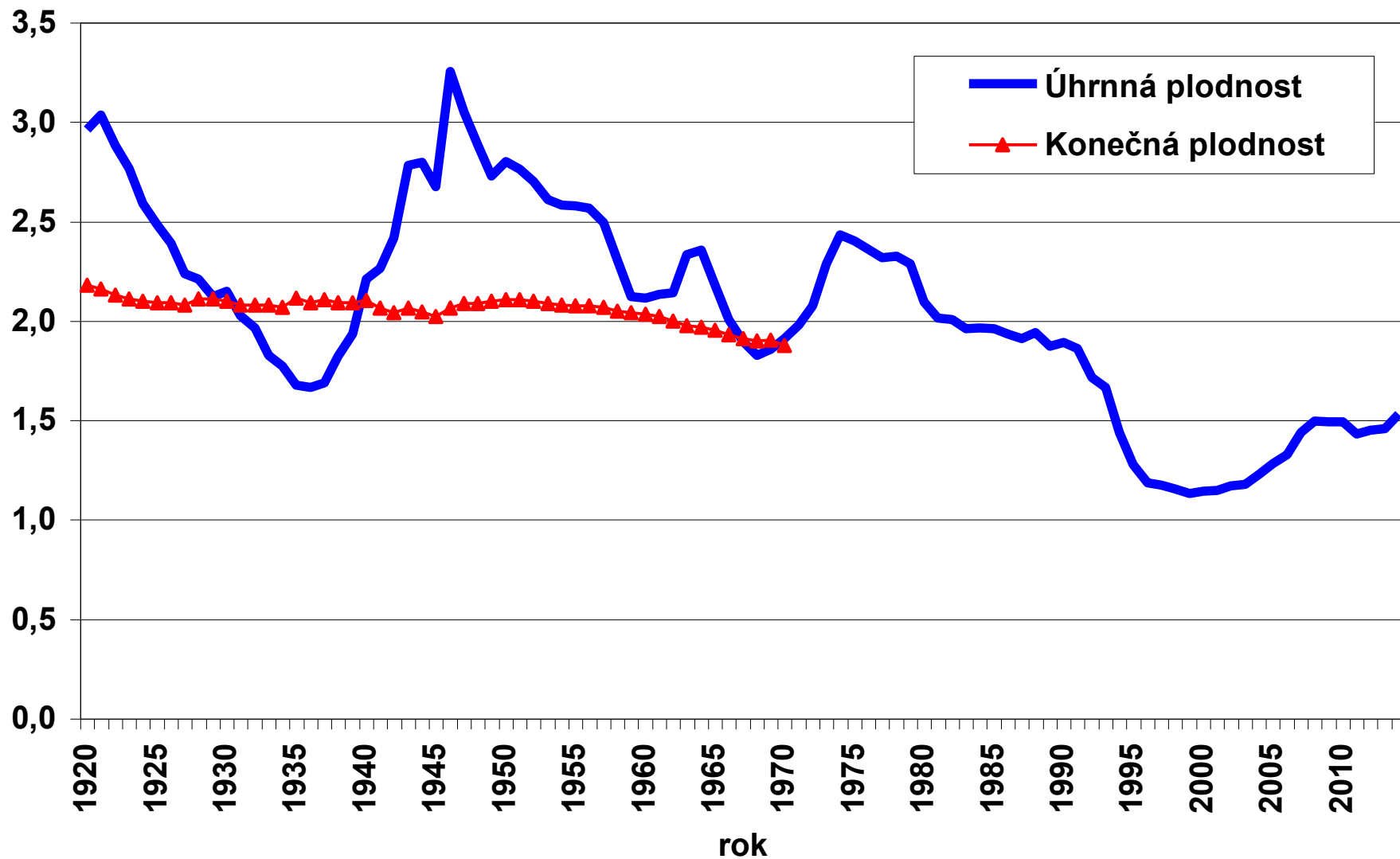
Odkládání sňatků

Průměrný věk při prvním sňatku a prvním porodu (území ČR)

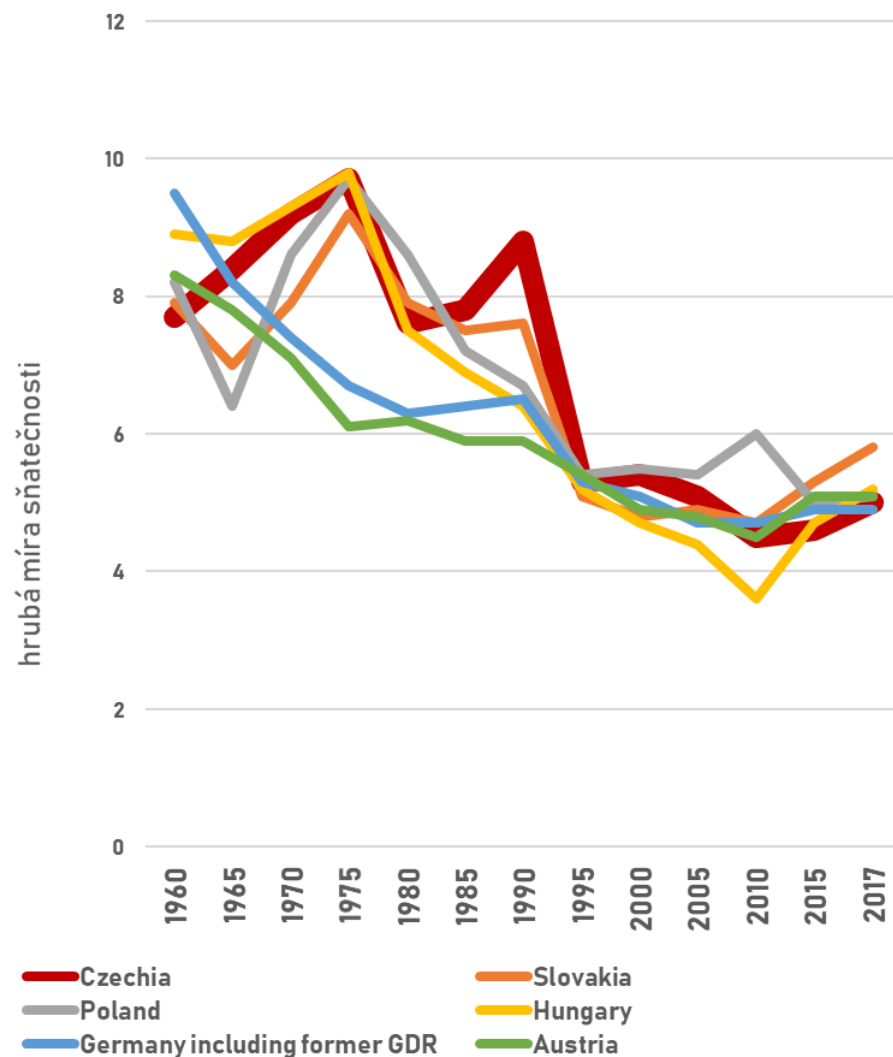
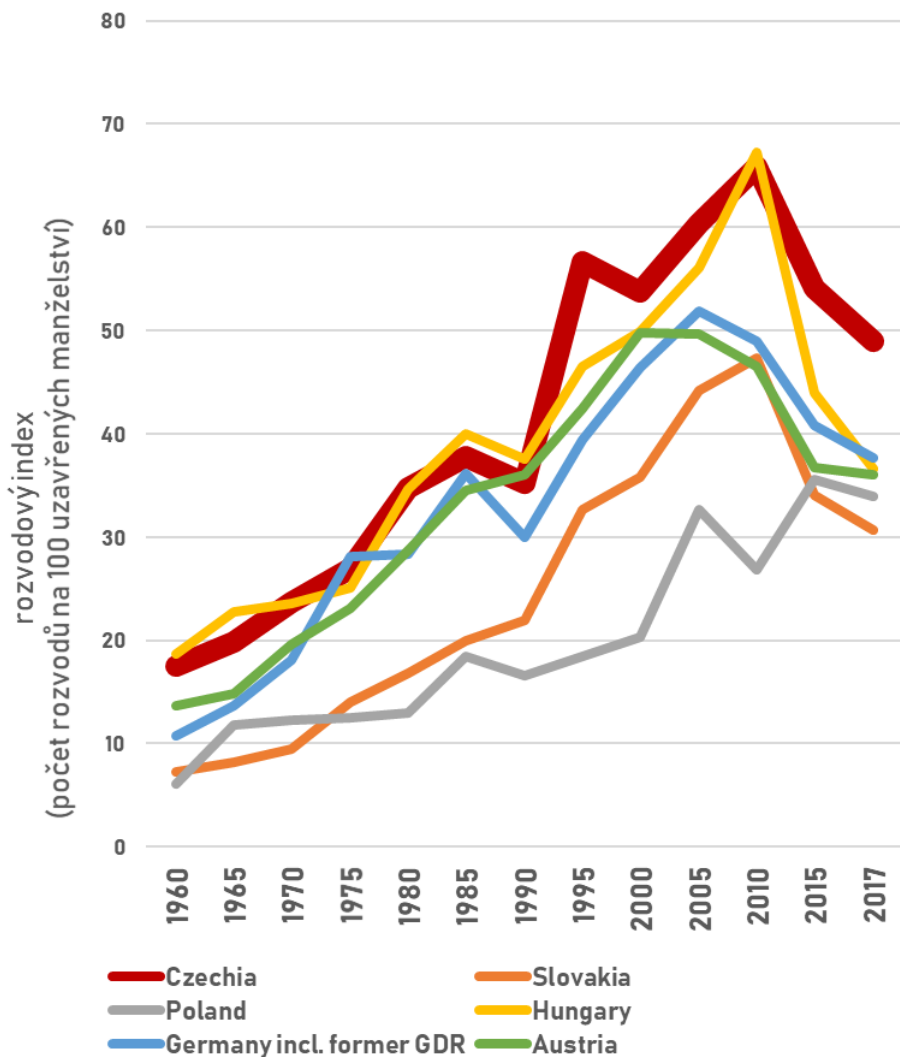

Úhrnná a konečná plodnost (území ČR)

průměrný počet živě narozených dětí na 1 ženu

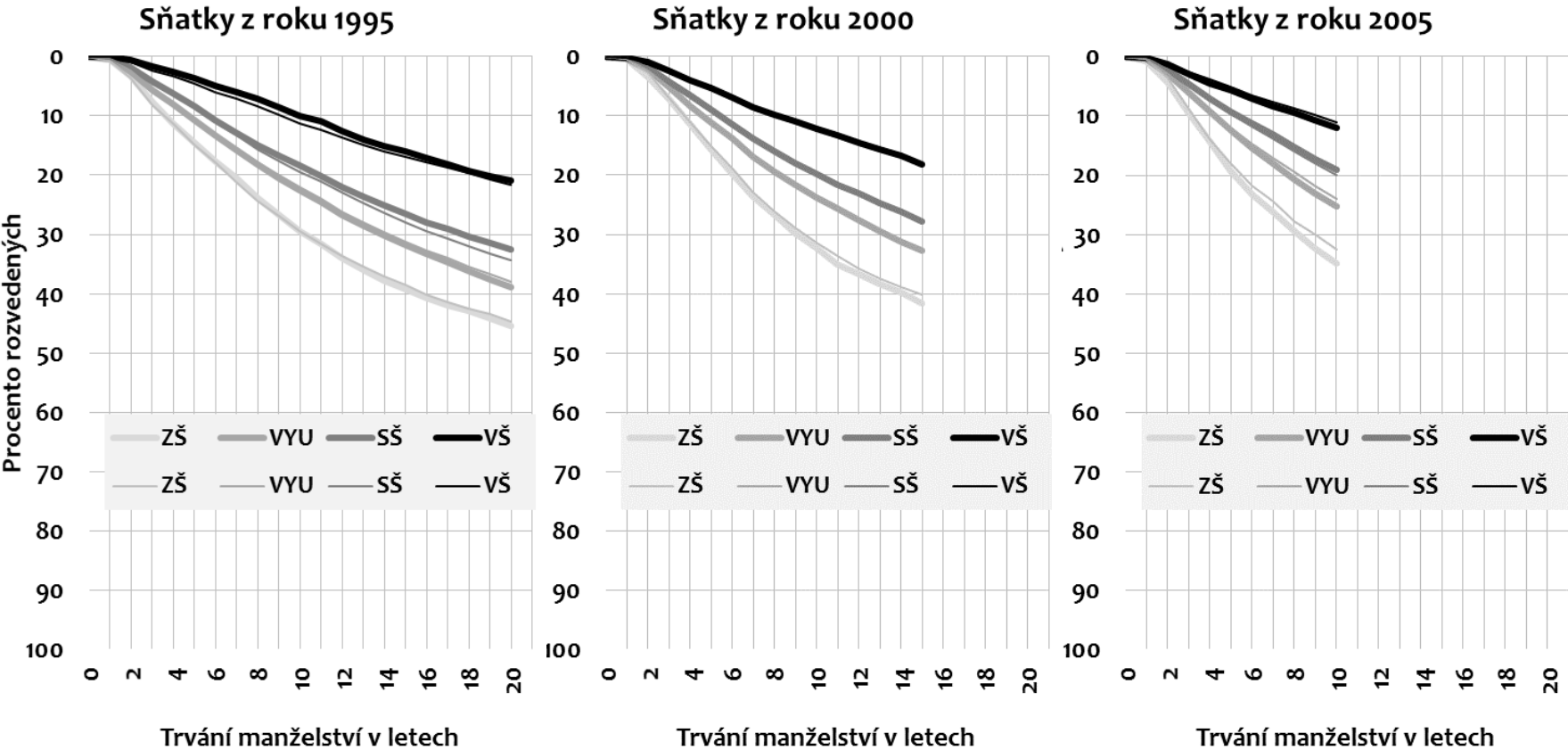
Srovnání vývoje indexu rozvodovosti s hrubou mírou sňatečnosti

Pramen: EUROSTAT

<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database#>

Graf 1: Časový průběh rozvodovosti podle vzdělání, podíly rozvedených manželství

Poznámka: Výsledky pro muže a ženy jsou prakticky totožné, nicméně tenké linky patří ženám, tučné mužům

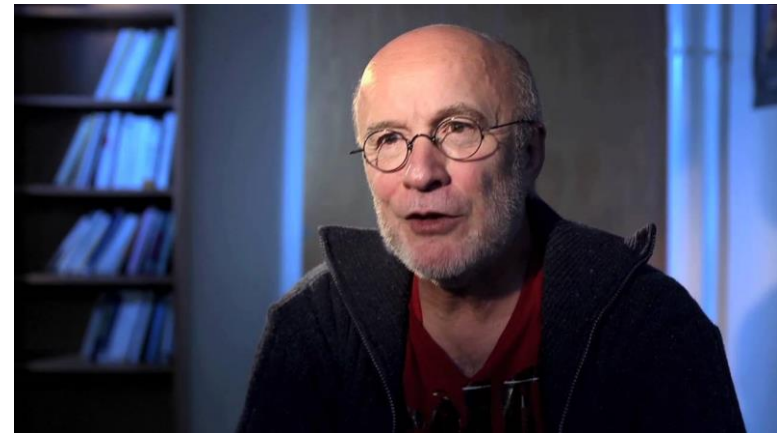
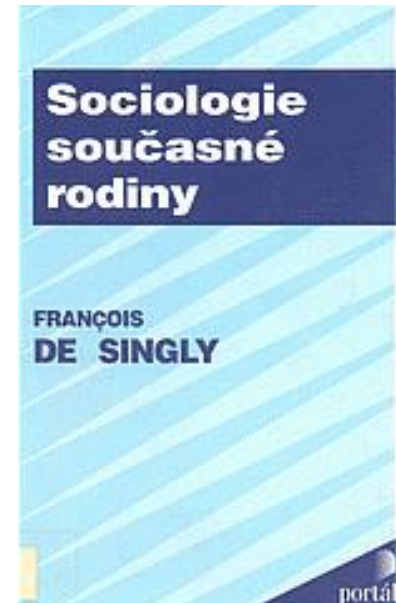
ODDDÍL II. KONCEPTUALIZACE PROMĚN RODINY

TRADIČNÍ / (POST)MODERNÍ RODINA

Změny se odehrávají v oblastech:

- 1 Monopol na legitimní sex a reprodukci**
- 2 Kontrola volby partnera**
- 3 Transcendentní garance**
- 4 Funkcionální komplexnost**
- 5 Intenzita plodnosti**
- 6 Komplementarita rolí**

VSUVKA – CO JE „TRADIČNÍ“ RODINA?

EXISTOVAL NĚKDY MODEL TRADIČNÍ RODINY ŽIJÍCÍ V RAJSKÉ HARMONII?

- **VĚRNOST**
- **STABILITA**
- **LÁSKA**
- **VÍCEGENERAČNÍ SOLIDARITA**

TRADIČNÍ = ROZŠÍŘENÁ (PŘEDMODERNÍ)?

TRADIČNÍ = NUKLEÁRNÍ (MODERNÍ)?

ODDDÍL III. TEORETICKÉ POHLEDY A VYSVĚTLENÍ

PROMĚNA INTIMITY – VÝVOJ POJETÍ LÁSKY

Anthony Giddens *1938

Proměna intimacy (1992)

Kniha ukazuje, jak se v dějinách proměňuje pojetí lásky a partnerských vztahů.

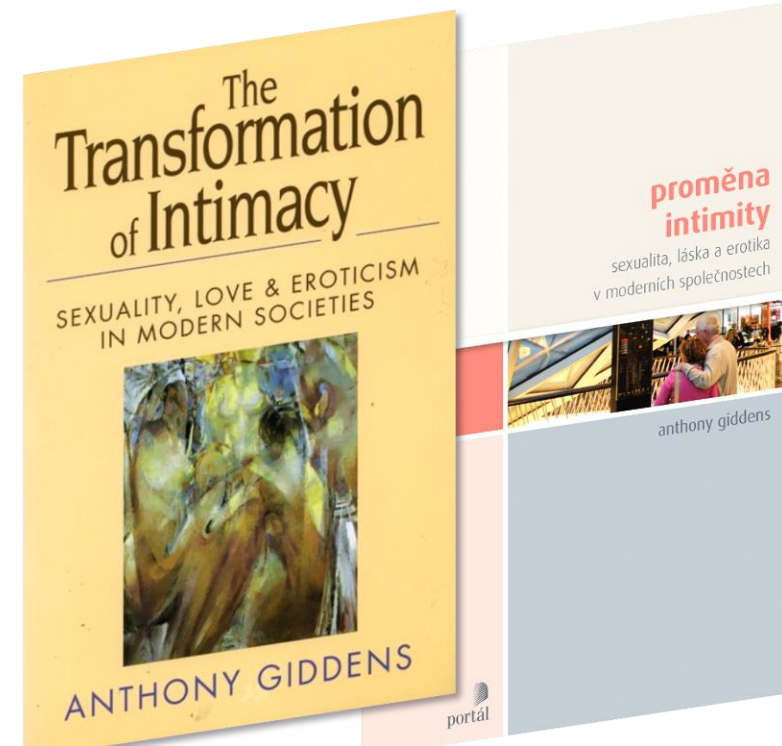
Intimita: vznik specifického sociálního pole z něž čerpá legitimitu jednání odkazující k romantické lásce

Koncepty:

Romantická láska (romantic love)

Čistý vztah (pure relationship)

Tvárná sexualita (plastic sexuality)

INDIVIDUALIZACE / DE-INSTITUCIONALIZACE

**ULRICH BECK,
ELISABETH BECK-GERNSHEIM**

**INDIVIDUALIZACE /
INDIVIDUALISMUS**

Individualizace – ztráta jistoty
institucionalizovaných forem
jednání

(de/institucionalizace, riziko)

THE NORMAL
CHAOS OF
LOVE

Ulrich Beck and
Elisabeth Beck-Gernsheim

Ulrich Beck ■ Elisabeth Beck-Gernsheim

Individualization

BECK, BECK-GERNSHEIM:

INDIVIDUALIZACE JAKO IMPERATIV

INDIVIDUALIZACE JAKO PRODUKT
REFLEXIVNÍ MODERNITY

INDIVIDUALIZACE JAKO NUTNOST
PŘEVZÍT ZODPOVĚDNOST ZA JEDNÁNÍ

DE-INSTITUCIONALIZACE: OMEZENÁ
DOSTUPNOST ROLOVÝCH VZORCŮ

-PŘÍKLAD – NORMAL CHAOS OF LOVE
– NOVÉ TYPY PARTNERSTVÍ
BEZ OPORY V TRADIČNÍCH VZORCÍCH
JEDNÁNÍ

INDIVIDUALIZATION

Special - just like everyone else.

INDIVIDUALIZATION

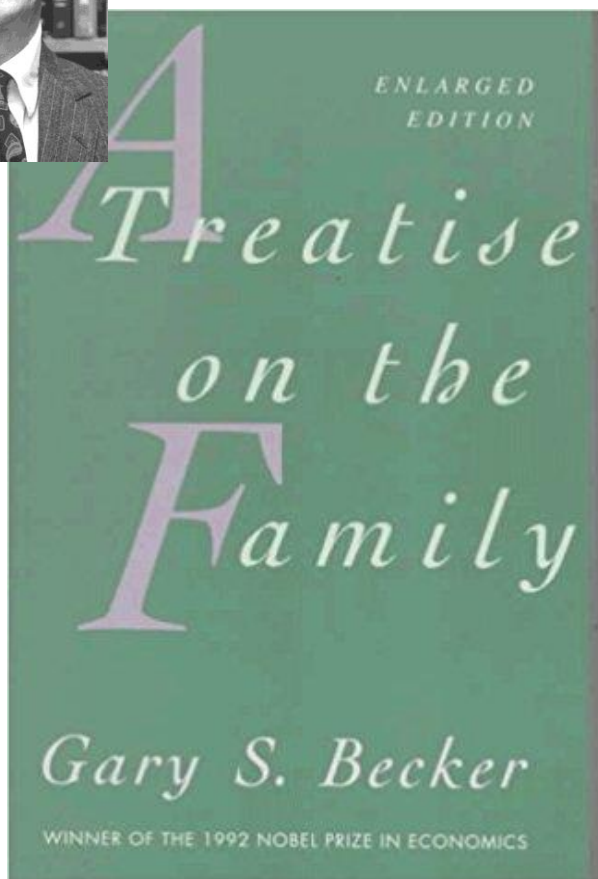
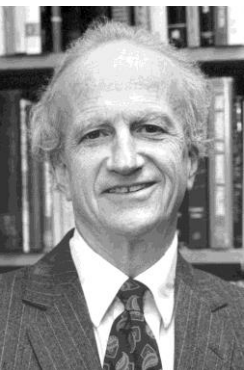

**PROCES SPJATÝ S MODERNIZACÍ
NEPLÉST S INDIVIDUALISMEM (EGOISMEM APOD.)**

**INDIVIDUALIZACE: STRUKTURÁLNÍ PROCES ZVYŠOVÁNÍ
VÝZNAMU JEDINCE**

**DEBATA O INDIVIDUALIZACI:
JE INDIVIDUALIZACE KLAMEM, NEBO SKUTEČNOSTÍ?
PROTICHŮDNÁ POJETÍ INDIVIDUALIZACE**

MIKROEKONOMICKÁ TEORIE, TEORIE RACIONÁLNÍ VOLBY

Gary Becker

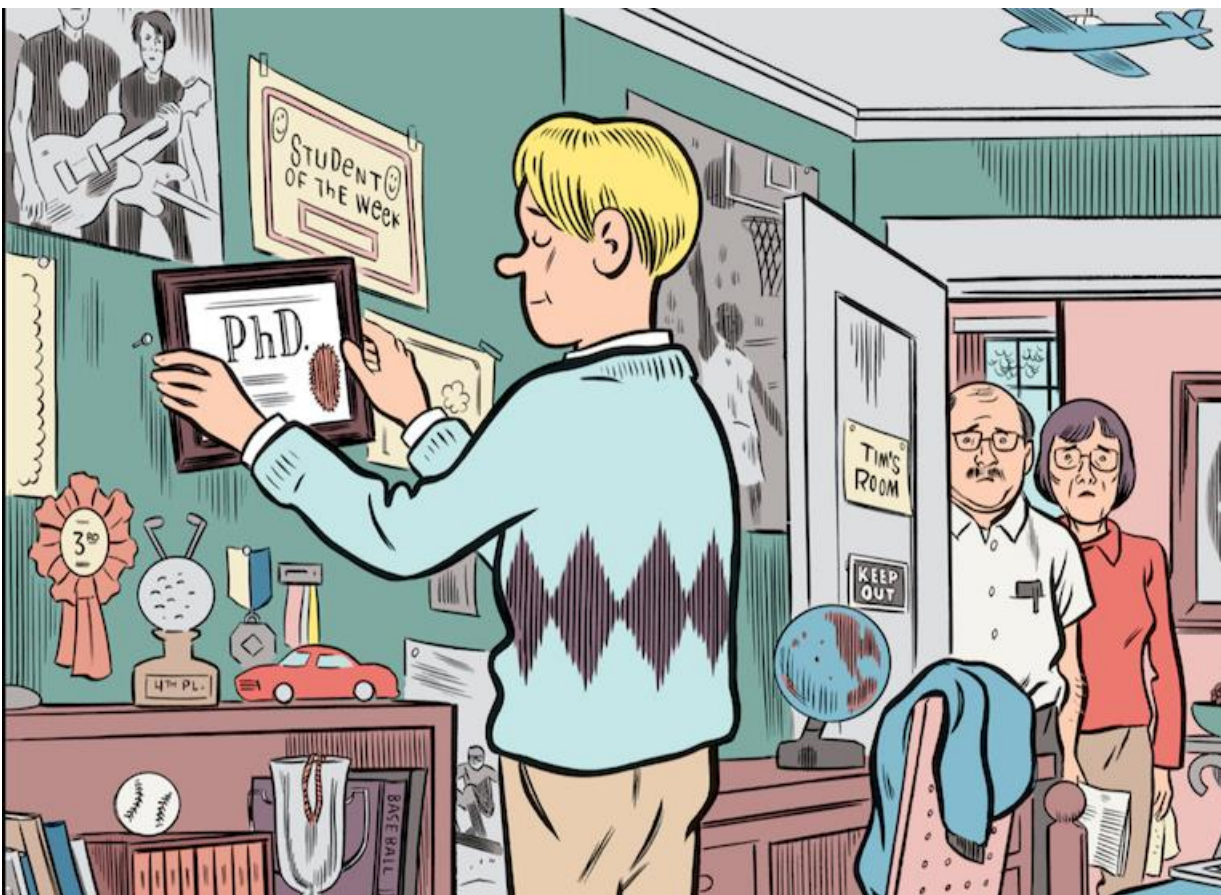
80. Léta 20. století

Mikroekonomická teorie rodiny

Ztráta komplementarity = ztráta motivace k párovému soužití, snížení stability svazků

Párování na základě nekompletních informací -> rozvod

Emerging adulthood vynořující se dospělost

JEFFREY ARNETT

**„EMERGING ADULTHOOD“
(VYNOŘUJÍCÍ SE DOSPĚLOST)**

**HYPOTETICKY NOVÁ FÁZE ŽIVOTA MEZI
ADOLESCENCÍ A DOSPĚLOSTÍ**

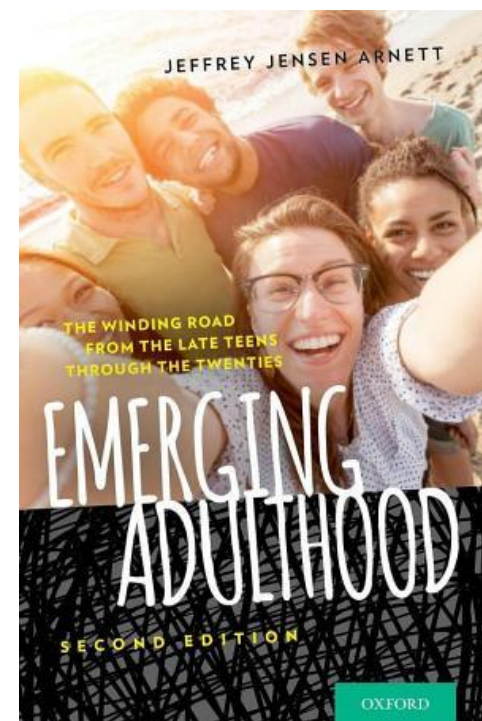
Charakteristická:

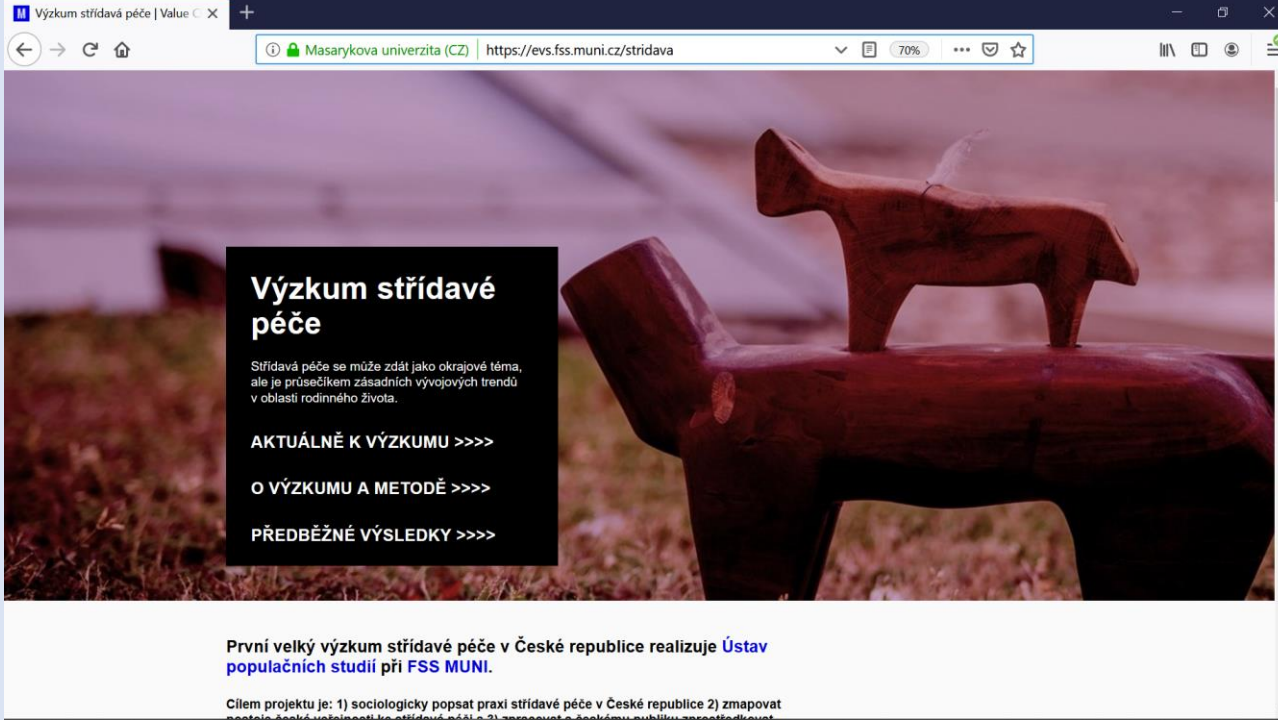
Rozsáhlými možnostmi

Rozmanitými životními styly

Hledáním rolí, identity

Rozmanitými partnerskými situacemi

<http://evs.fss.muni.cz/stridava>

Děkuji za pozornost

Petr Fučík

fucik@fss.muni.cz

Ústav populačních studií

Fakulta sociálních studií

Masarykova univerzita, Brno

MUNI
FSS